

DOI: 10.5281/zenodo.3766834

UDC: 338.266.2

JEL: E2, I3, O2, O4

THE APPROACHES TO THE DEFINITION OF A SET OF POLICY INSTRUMENTS TO STIMULATE REGIONAL SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ ІНСТРУМЕНТІВ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Anzhela V. Kulinska, DSc (Economics), Associate Professor, Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-3609-3697
 Email: anzelakulinskaa@gmail.com

Yuliana O. Tsurkal, undergraduate
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
 Email: ylianka0409@ukr.net

Received 09.05.19

Кулінська А.В., Цуркаль Ю.О. Підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку. Науково-методична стаття.

З метою формування підходів до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку, як ефективного способу виявлення і реалізації потенціалу регіону, в статті сформовано технологію ув'язки всіх інструментів в єдиному механізмі регіонального соціально-економічного розвитку. За результатами проведеного аналізу інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку територій, підходів до визначення комплексу інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів й особливостей регіональної політики стимулювання соціально-економічного розвитку України запропоновано комплекс інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку та принципи його застосування, які можуть сприяти соціально-економічному розвитку регіонів і стануть імпульсом для удосконалення державної політики.

Ключові слова: комплекс інструментів, підходи, політика стимулювання, соціально-економічний розвиток регіону

Kulinska A.V., Tsurkal Y.O. The approaches to the definition of a set of policy instruments to stimulate regional socio-economic development. Scientific and methodical article.

In order to formulate approaches to determining the set of policy instruments for stimulating regional socio-economic development as an effective way to identify and realize the potential of the region, the article has developed a technology for linking all instruments in a single mechanism of regional socio-economic development. Based on results of the analysis of instruments for stimulating the socio-economic development of territories, approaches to determining the complex of instruments for stimulating the socio-economic development of regions and the peculiarities of the regional policy for stimulating the socio-economic development of Ukraine, a set of policy instruments is proposed to stimulate regional socio-economic development and principles for its application, which can contribute to the socio-economic development of regions and will become an impetus for improving public policy.

Keywords: set of tools, approaches, incentive policy, socio-economic development, regions

Інструменти стимулювання та підтримки соціально-економічного розвитку регіонів ніколи не залишаються незмінними або універсальними, вони формуються, змінюються і застосовуються в залежності від сукупного впливу всіх факторів регіональної політики стимулювання соціально-економічного розвитку, які є різними в різний час та на різних територіях. Згідно зі світовою практикою, з розвитком держави і суспільства значна частина функцій державного управління економікою національного господарства передається регіонам, оскільки на їх рівні краще проходить узгодження державних і місцевих інтересів, а також приватних та громадських структур. Відповідно змінюються й інструменти забезпечення регіонального соціально-економічного розвитку.

Необхідно зазначити, що для забезпечення розвитку кожного регіону повинен використовуватися комплекс взаємодоповнюючих інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів, які комбінуються та адаптуються до регіональних особливостей, а також ресурсних та організаційних можливостей регіону. Але найбільша складність – це формування технології досягнення поставлених цілей й ув'язка інструментів в єдиному комплексному механізмі регіонального соціально-економічного розвитку. Їх значення настільки велике, що навіть одна складова інструменту, не забезпечена належним чином усіма необхідними ресурсами, може істотно позначитися на його загальній результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженнями особливостей регіональної політики соціально-економічного розвитку

Україні займалося багато відомих вчених-економістів, зокрема, методологічні проблеми розглянуто в роботах таких сучасних науковців, як Б.М. Данилишин [3], І.В. Зятковський [5], В.П. Решетило, Г.В. Стадник, І.А. Островський [8], О.І. Омельченко [11] та ін. Пошук ефективних інструментів стимулювання регіональної політики для підвищення якості соціально-економічних відносин у регіонах є актуальним у дослідженнях таких науковців, як П.Т. Бубенко [1], А.А. Гриценко [2], Н.Р. Нижник, С.П. Мосов [9], Д.І. Олійник [10] та ін. Крім того, значний внесок у формулюванні підходів до визначення комплексу інструментів стимулювання регіональної економіки та розвитку регіонів України зробили вітчизняні дослідники, зокрема, З.С. Варналій [4], Н.Ф. Єфремова, О.І. Чічань та В.І. Роєнко [6] та ін.

Проте, незважаючи на велику кількість робіт, присвячених зазначеній тематиці, проблеми стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів в умовах, коли частина ресурсів і повноважень делегується органами центральної влади на рівень регіонального або місцевого самоврядування, достатньою мірою не вивчені та потребують подальшого поглибленого наукового аналізу. Для України доцільно структурувати підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку, як ефективного способу виявлення або реалізації потенціалу регіону, оскільки враховуються місцева специфіка та інтереси, і принципи застосування інструментів регіонального соціально-економічного розвитку, які можуть сприяти соціально-економічному розвитку регіонів, і стануть імпульсом для удосконалення відповідної державної політики, а значить, для підвищення добробуту народу України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

За результатами проведених досліджень доведено, що необхідність формулювання підходів до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку, як ефективного способу виявлення та реалізації потенціалу регіонів, зумовлена наступними умовами [4, 6, 8-10]:

недосконалістю застосовуваних інструментів забезпечення регіонального соціально-економічного розвитку, оскільки цілі та складові цих інструментів повинні визначатися органами влади центрального та регіонального рівнів в залежності від завдань, котрі необхідно вирішити. На думку Н.Р. Нижника та С.П. Мосова [9], для забезпечення розвитку кожного регіону повинен використовуватися комплекс взаємодоповнюючих інструментів, які комбінуються та адаптуються до регіональних особливостей, а також ресурсних та організаційних можливостей регіону;

обмеженістю комплексу інструментів стимулювання розвитку регіонів, що не дозволяє встановити найбільш точну модель регіонального

соціально-економічного розвитку і відповідний потенціал території й, як результат, не вдається досягти бажаних результатів. Багато вчених-економістів, зокрема, В.П. Решетило, Г.В. Стадник та І.А. Островський [8] наполягають на тому, що вирішити цю проблему органам державної влади без професійної підтримки вчених та експертів неможливо;

відсутністю надійної наукової та методичної основи, особливо в сучасних умовах невизначеності, формування державної політики із розробки комплексного механізму соціально-економічного розвитку регіону, коли всі інструменти, узагальнені в певній технології, розроблені для досягнення цілей державної політики стимулювання розвитку регіонів.

Крім того, як стверджують Н.Ф. Єфремова, О.І. Чічань та В.І. Роєнко [6], розробка комплексного механізму соціально-економічного розвитку регіону може залежити від: багаторівневого системного бачення регіону як єдиного цілого в середовищі його функціонування; виявлення детермінант сучасного стану регіону, моделювання їх впливу на його майбутнє; обліку все більшої різноманітності світу і невизначеності; інноваційних рішень для соціально-економічного розвитку регіону як системи; рівня сетизації суб'єктів регіонального розвитку навколо загальних цілей; своєчасного та достатнього ресурсного забезпечення. У зв'язку із тим, що їх значення настільки велике, що навіть одна складова інструменту, не забезпечена належним чином усіма необхідними ресурсами, може істотно позначитися на його загальній результативності.

Мета статті полягає в формулюванні підходів щодо визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку і принципів його застосування, які сприятимуть соціально-економічному розвитку регіонів, і слугуватимуть імпульсом для удосконалення відповідної державної політики України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для забезпечення розвитку кожного регіону повинен використовуватися комплекс взаємодоповнюючих інструментів політики стимулювання соціально-економічного розвитку, які комбінуються і адаптуються до регіональних особливостей, а також ресурсних та організаційних можливостей регіону. Як свідчать результати досліджень поглядів зарубіжних та вітчизняних науковців [1-3, 5, 7, 11], при формуванні цього комплексу слід виходити з того, що створення політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку вимагає сукупність наступних інструментів: інституційних, правових та концептуально-правових, фінансових, матеріальних, організаційних, мотиваційних, аналітичних, інформаційних.

Так, на погляд Т. Ігнатової [7], до інституційних інструментів політики стимулювання соціально-економічного розвитку територій слід віднести: спеціальні центральні органи виконавчої влади, відповідальні за регіональну політику та соціально-економічний розвиток; органи державної влади та органи місцевого самоврядування; державні, регіональні та місцеві координаційно-дорадчі структури; центри (агентства) підтримки регіонального та місцевого розвитку та інновацій; науково-дослідні центри та центри трансферу технологій; бізнес-інкубатори; індустриальні та промислові парки; технопарки; кластери тощо.

Визначено, що результати аналізу світової практики регіонального соціально-економічного розвитку показують, що в міру розвитку регіону та активізації зовнішніх впливів його економіка все більше територіально «оптимізується», а дії суб'єктів господарювання все більш потребують координації та синхронізації. Головними суб'єктами координації стають регіональні органи державної влади, а інструментами виступають різноманітні діалогові платформи, поради, соціальні мережі тощо. Шлях до соціально-економічного успіху регіонів в сучасних умовах – це завжди стратегічні партнерства як всередині регіону, так й з зовнішніми партнерами.

Водночас, щодо правових інструментів політики стимулювання соціально-економічного розвитку територій, то на думку П. Т. Бубенко [1], основу цієї складової комплексу формують: закони; постанови, рішення і розпорядження центральних, регіональних, місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування; документи асоціативних структур. Доведено, хоча правові інструменти дуже важливі й без них неможливо формувати регіональну політику стимулювання соціально-економічного розвитку, слід враховувати, що навіть найкращі закони можуть не виконуватися в повній мірі, якщо не будуть сформовані правова культура та відповідні норми поведінки. Для цього необхідно застосовувати цілий комплекс різноманітних заходів – від інформаційних до адміністративних. Але слід враховувати, що зміна поведінки людей відповідно до нових правових норм змінюється дуже повільно і супроводжується суттєвими труднощами.

Але, виходячи з теоретико-методологічних засад визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку зрозуміло, що структура цього комплексу неможлива без наступної складової як концептуально-правові інструменти. Так, концептуально-правові інструменти – це стратегії, програми та проекти розвитку територій; угоди (між центром та регіонами, центром та містами, уповноваженими структурами та бізнесом); проекти і програми міжрегіонального, міжмуніципального та іншої взаємодії.

Виявлено, що концептуально-правові документи приймаються для досягнення цілей

розвитку регіонів і представляють конкретні способи їх досягнення, які в цілому виходять від будь-якої керівної ідеї. Типова проблема практичного втілення заходів такого типу документів в тому, що вони часто не співвідносяться з реальними можливостями виконавців, тобто містять завищені цілі. Але кожен невиконаний документ знижує довіру населення до державної влади, а це віддаляє регіон від територіальної оптимізації, без якої неможливо підвищити конкурентоспроможність території до рівня, що забезпечує стійкість та безпеку. Необхідно дуже ретельно розробляти технології досягнення цілей, підходи та інструменти стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів в умовах посилення зовнішніх впливів і невизначеності, що вимагає спеціальної теоретичної та практичної підготовки фахівців органів влади.

Крім того, як стверджує А. А. Гриценко [2], досить важливу роль у визначенні комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку відіграють фінансові інструменти – це різноманітні інвестиції з державного та місцевих бюджетів; фінанси недержавного сектора національного господарства; спеціалізовані фінансові установи (інвестиційні, страхові, венчурні фонди, фонди розвитку); гранти; податки та податкові пільги; муніципальні облигації та ін.

Хоча фінанси часто вважають ключовим фактором, що стримує розвиток бізнесу в країні та регіонах, проте результати опитувань суб'єктів господарювання у багатьох країнах показують, що більш важливими для них є інші чинники, наприклад, забезпечення стабільності та прозорості державної фінансової політики. В умовах дефіциту фінансових ресурсів, слід концентруватися на найбільш важливих заходах та об'єктах, що створюють передумови для більшої кількості позитивних змін. У багатьох державах сьогодні створюються фонди регіонального розвитку, які фінансують проекти на конкурсній основі. Цей інструмент реалізує два важливих завдання: вирішує конкретні проблеми територій і розвиває організаційну спроможність органів державної влади, які готують проектні заявки і далі організують реалізацію соціально-економічних проектів.

Водночас, в умовах глобалізації та дедалі більшої невизначеності регіони повинні характеризуватися високим рівнем фінансової стійкості, яка забезпечується диверсифікованою структурою джерел фінансування регіонального розвитку. Сильний імпульс для фінансового розвитку регіонів може надати кластеризація, яка забезпечує синергетичний ефект в соціально-економічному зростанні територій. Як свідчить досвід, поряд з розвитком кластерів і поглибленням товарно-грошових відносин розвивається й фінансова сфера. Очевидно, що сьогодні тільки локальний підхід до розвитку

може забезпечити успіхи територій в проведенні ними відповідної соціально-економічної політики.

Зокрема, як наголошує І. В. Зятковський [5], глобальна конкурентоспроможність та високорозвинена інфраструктура має велике значення для ефективного функціонування національної економіки, оскільки вона визначає місце розташування її суб'єктів господарювання, а також види діяльності або сектори, які можуть придбати високий рівень соціально-економічного розвитку. Високоякісна транспортна інфраструктура зменшує вплив відставань між регіонами, забезпечує реальну інтеграцію національного ринку і зв'язок з ринками інших країн та регіонів, стимулює рух робочої сили в країні в пошуку найбільш придатних робочих місць.

Національна економіка також залежить від безперешкодного постачання електроенергії в необхідному обсязі, що забезпечує належний режим роботи підприємств. Нарешті, широка та розвинена телекомунікаційна мережа гарантує швидкий та вільний потік інформації. Без розвиненої інфраструктури, відповідно до світового досвіду, неможливо отримати істотних інноваційних змін. Вона є необхідною сходинкою на сходах соціально-економічного розвитку. У зв'язку із цим, матеріальні інструменти – це соціальна, виробнича, житлово-комунальна, транспортна інфраструктура, телекомунікації та технічні пристосування відіграють особливу роль у формуванні комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку.

На думку О. І. Омельченка [11], не менш важливі організаційно-інформаційні інструменти політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку: громадські обговорення проблем регіонального розвитку; інформація в ЗМІ; конференції, форуми, круглі столи; виставки та ярмарки; навчання та обмін досвідом; співробітництво; технологічні та діалогові платформи та ін. Ці інструменти не вимагають великих фінансів, але їх результативність у великій мірі обумовлена часом, знаннями, якістю технологізації відповідних процесів та мотивацією. В умовах посилення зовнішніх впливів і нестандартної конкуренції без інформаційних технологій та логістично орієнтованих організаційних інструментів неможливо досягти соціально-економічних успіхів.

Щодо мотиваційних інструментів політики стимулювання соціально-економічного розвитку, то мотиваційні інструменти повинні бути створені для всіх учасників регіональних соціально-економічних змін, зокрема, службовців органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; підприємств, установ та організацій всіх форм власності; населення регіону. Доведено, що в умовах обмеженого матеріально-фінансового забезпечення економіки національного господарства та її суб'єктів

господарювання необхідно широко використовувати інструменти нематеріального стимулювання, визначення яких вимагає проведення окремого дослідження щодо конкретних суб'єктів.

Більш того, регіональна політика не забезпечить бажаних результатів, якщо не буде правильно обраний комплекс аналітичних інструментів регіонального соціально-економічного розвитку, серед яких: опитування; спостереження; вартісний аналіз; причинно-наслідковий аналіз; системний аналіз; ситуаційний аналіз; сценарний підхід; факторний аналіз; функціональний аналіз тощо [3].

У практиці регіонального управління країн пострадянського простору, як правило, використовується дуже обмежений комплекс інструментів регіонального соціально-економічного розвитку, що не дозволяє встановити найбільш точну модель регіонального соціально-економічного розвитку і відповідний потенціал територій і, як результат, не вдається досягти бажаних результатів. Вирішити цю проблему органам державної влади без професійної підтримки вчених та експертів неможливо. Державна політика повинна формуватися на надійній науковій та методичній основі, особливо в сучасних умовах невизначеності функціонування національного господарства України.

Тому, як акцентує увагу З. С. Варналій [4], інструменти, узагальнені в певній технології, розроблені для досягнення цілей соціально-економічної політики регіонів, складають комплексний механізм реалізації політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку. Також, слід відзначити тісний взаємозв'язок та критичну важливість забезпечення кожного інструменту регіонального соціально-економічного розвитку. Їх значення настільки велике, що навіть одна складова інструменту, не забезпечена належним чином усіма необхідними ресурсами, може істотно позначитися на його загальній результативності. Отже, розробляючи регіональну соціально-економічну політику, необхідно чітко зважувати ресурсні можливості регіону, в т.ч. органів державної влади, які грають провідну роль в процесі її формування та реалізації.

На нашу думку, найбільш складні й одночасно найбільш важливі фактори політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку – це мотиваційне та кадрове забезпечення. Забезпечивши їх, держава швидше може поліпшити загальну ситуацію в регіональному соціально-економічному розвитку. Світовий досвід показує, що найбільш ефективними державними інструментами, що мають мотиваційний характер і сприяють підвищенню конкурентоспроможності територій, є ті, які розвивають інституційну спроможність та активізують діяльність суб'єктів господарювання регіону. Це конкурси та гранти. В ідеальному

варіанті вони повинні проводитися за всіма групами суб'єктів – це органів місцевої публічної влади, підприємств, наукових організацій та навіть громадян.

Таким чином, повинні стимулюватися не тільки нові підходи в галузі забезпечення соціально-економічного розвитку територій, а й формуватися нова управлінська культура, нова культура життя в регіоні, забезпечувати умови для безперервного поліпшення стану територій. Серед зовнішніх ключових факторів формування комплексного механізму регіонального соціально-економічного розвитку істотним фактором є

конкурентна поведінка інших регіонів та обумовлені ними проблеми для регіону. Узагальнення світового досвіду підходів й інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку в еволюційному порядку дозволило виділити три основні етапи її розвитку [6, 8-10] (табл. 1).

Отже, інструментарій політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку з часом ускладнюється та змінюється в залежності від появи нових детермінант та загальної здатності інституцій використовувати нові інструменти.

Таблиця 1. Еволюція інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку

Етапи та цілі регіональної політики стимулювання розвитку	Детермінанти регіональної політики стимулювання розвитку	Основні підходи та інструменти регіонального соціально-економічного розвитку
1. Вирівнювання регіональних диспропорцій (підтримка розвитку окремих територій)	диспропорції регіонального розвитку; наявність особливо зручних територій для розміщення підприємств суміжних галузей; значний соціально-економічний потенціал окремих територій та підприємств	державні субсидії регіонам; інвестиції в розвиток інфраструктури регіонів; створення промислових районів, спеціальних економічних зон, індустріальних парків; здійснення прямих державних інвестицій в розвиток підприємств
2. Стимулювання розвитку регіонів на основі ендогенних факторів	територіальна конкуренція; регіоналізація; недостатня ефективність та динаміка централізованого підходу до забезпечення розвитку регіонів; зміцнення адміністративного та політичного потенціалу регіонів	формування інфраструктури підтримки розвитку підприємництва; вдосконалення соціальної інфраструктури; створення агентств регіонального розвитку; заходи щодо регіональної кооперації; стратегічне управління розвитком регіонів
3. Стимулювання розвитку регіонів на основі ендогенних та екзогенних факторів	загострення територіальної конкуренції; ефективне використання окремими регіонами конкурентних переваг; розвиток промислових галузей; високий рівень взаємодії суб'єктів господарювання; нова економіка та урбанізація; екологічні проблеми; активні міграційні процеси; поглиблення міжтериторіальної взаємодії; підвищення рівня життєвих стандартів	створення бізнес-інкубаторів, центрів інноваційного розвитку, технопарків, наукових парків; підтримка розвитку інноваційних мереж; заходи щодо ефективного використання інтелектуально творчого потенціалу регіонів; вдосконалення інноваційної та соціальної інфраструктури; сприяння розвитку кластерів; підтримка реалізації людського та соціального капіталу; формування якісного регіонального середовища

Джерело: складено авторами за матеріалами [6, 8-10].

Для вибору комплексу адекватних інструментів політики стимулювання регіонального розвитку необхідно чітко визначити: очікуваний стан території відповідно до обраної моделі управління та її цілей; зацікавлених суб'єктів, що мають явний або прихований інтерес зі зміни соціально-економічного стану території; матеріальні та нематеріальні об'єкти управління; наявні ресурси і джерела їх надходження; підходи й інструменти стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів в умовах посилення зовнішніх впливів і невизначеності системи дієвих принципів реалізації державної, регіональної та місцевої політики; базові парадигми, теорії та концепції територіального соціально-економічного розвитку й управління; закономірності і тенденції соціально-економічного розвитку територій.

Оскільки в комплексі вирішити всі ці завдання непросто, дуже важливими є експертна підтримка

та наукове забезпечення регіональної соціально-економічної політики. Виходячи з вищевказаного, можна сформулювати такі принципи застосування комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку: комплексності; ресурсної забезпеченості; відповідності інструментів потенціалу регіону та обраної моделі його розвитку; стратегічної орієнтованості; інтеграції політик й інструментів державних та недержавних інституцій; інноваційності; мотивованості для необхідних дій, зокрема, для сприянь; спільної відповідальності.

Висновки

Сформульовано підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку, як ефективного способу виявлення та реалізації потенціалу регіону, оскільки враховуються місцева специфіка та інтереси, і технологію

досягнення поставлених цілей та ув'язки всіх інструментів в єдиному комплексному механізмі регіонального соціально-економічного розвитку.

Визначено, що результати аналізу світової практики регіонального соціально-економічного розвитку показують, що в міру розвитку регіону та активізації зовнішніх впливів його економіка все більше територіально «оптимізується», а дії суб'єктів господарювання все більш потребують координації та синхронізації. Головними суб'єктами координації стають регіональні органи державної влади, а інструментами виступають різноманітні діалогові платформи, поради, соціальні мережі тощо. Шлях до соціально-економічного успіху регіонів в сучасних умовах – це завжди стратегічні партнерства як всередині регіону, так й з зовнішніми партнерами.

Доведено, що для вибору комплексу адекватних інструментів політики стимулювання

регіонального розвитку необхідно чітко визначити: очікуваний стан території відповідно до обраної моделі управління та її цілей; зацікавлених суб'єктів, що мають явний або прихований інтерес зі зміни соціально-економічного стану території; матеріальні та нематеріальні об'єкти управління; наявні ресурси та джерела їх надходження; підходи та інструменти стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів в умовах посилення зовнішніх впливів або невизначеності системи дієвих принципів реалізації державної, регіональної, місцевої політики; парадигми, теорії та концепції територіального соціально-економічного розвитку й управління; закономірності і тенденції соціально-економічного розвитку територій.

Abstract

Approaches to defining a set of policy instruments for stimulating regional socio-economic development are formulated, as an effective way of identifying and realizing the potential of the region, taking into account local specificities and interests, and the technology of achieving the set goals and linking all instruments in a single integrated mechanism of regional socio-economic development.

It is determined that the results of the analysis of the world practice of regional socio-economic development show that as the region develops and the external influences are activated, its economy is more and more territorially «optimized», and the actions of economic entities increasingly require coordination and synchronization. Regional authorities are the main subjects of coordination, and various dialogue platforms, tips, social networks and more serve as tools. The path to the socio-economic success of regions in today's context is always strategic partnerships, both within the region and with external partners.

It is proved that in order to choose a set of adequate policy instruments for stimulating regional development it is necessary to clearly define: the expected state of the territory in accordance with the chosen management model and its goals; stakeholders with a clear or hidden interest in changing the socio-economic status of the territory; tangible and intangible objects of management; available resources and sources of their revenue; approaches and instruments to stimulate the socio-economic development of regions in the context of increased external influences or uncertainty of the system of effective principles of implementation of state, regional, local policy; paradigms, theories and concepts of territorial socio-economic development and governance; regularities and tendencies of socio-economic development of territories.

Based on the above, we can formulate the following principles for applying a set of policy instruments to stimulate regional socio-economic development: complexity; resource security; conformity of instruments of potential of the region and the chosen model of its development; strategic orientation; integration of policies and instruments of state and non-state institutions; innovation; motivation for necessary actions, in particular for promotion; shared responsibility.

Список літератури:

1. Бубенко П. Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку: [монографія] / П. Т. Бубенко. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 295 с.
2. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку / А. А. Гриценко // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 9–23.
3. Данилишин Б. М. Регионалистика – перспективы и правильное применение в Украине / Б. М. Данилишин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://blogs.lb.ua/bogdan_danylysyn/341137_regionalistika-perspektivi.html.
4. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: [монографія] / за ред. З. С. Варналя. – К.: ІСД, 2017. – 768 с.
5. Зятковський І. В. Вплив держави на економічні процеси і розбудову ринкової інфраструктури в Україні / І. В. Зятковський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. – К.: ДНДІМЕ, 2017. – Вип. № 1. – С. 19-25.
6. Єфремова Н. Ф. Державна регіональна політика та її роль у забезпеченні сталого економічного розвитку регіонів / Н. Ф. Єфремова, О. І. Чічкань, В. І. Роєнко // Економіка та держава. – 2016. – № 3. – С. 42–45.

7. Ігнатова Т. Інституціональне середовище розвитку конкурентоспроможності регіональної економіки / Т. Ігнатова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econom.nsc.ru/conf08/info/Doclad/Ignat2.doc>.
8. Інституційні фактори стійкого розвитку регіональних соціально-економічних систем: [монографія] / В. П. Решетило, Г. В. Стадник, І. А. Островський [та ін.]; за заг. ред. В. П. Решетило. – Харків: ХНАМГ, 2013. – 241 с.
9. Нижник Н. Р. Державне управління в Україні: функція координування / Н. Р. Нижник, С. П. Мосов // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 6. – С. 111-116.
10. Олійник Д. І. Євроінтеграційні наміри України в контексті технічного регулювання як чинника сталого розвитку територіальних громад: аналітична записка / Д. І. Олійник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.u/articles/2337/>.
11. Омельченко О. І. Методологічні засади оцінювання рівня життя населення в регіонах України / О. І. Омельченко // Проблеми економіки. – 2018. – № 2. – С. 81-90.

References:

1. Bubenko, P. T. (2008). *Institutional dynamics of spatial organization of economic development*. Kharkiv: KNAMG [in Ukrainian].
2. Grycenko, A. A. (2016). Economy of Ukraine on the way to inclusive development. *Ekonomika i prognozuvannya*, 2, 9-23 [in Ukrainian].
3. Danilishin, B. M. (2016). Regional studies – prospects and proper application in Ukraine. Retrieved from: http://blogs.lb.ua/bogdan_danylysyn/341137_regionalistika-perspektivi.html [in Russian].
4. Varnalij, Z. S. (2017). *State regional policy of Ukraine: features and strategic priorities*. Kyiv: ISD [in Ukrainian].
5. Ziatkovskiy, I. V. (2017). The state influence on economic processes and development of the market infrastructure in Ukraine. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 1, 19-25 [in Ukrainian].
6. Yefremova, N. F. , Chichkan, O. I. , & Royenko, V. I. (2016). State regional policy and its role in ensuring sustainable economic development of regions. *Ekonomika ta derzhava*, 3, 42–45 [in Ukrainian].
7. Ignatova T. Institutional environment for development of competitiveness of regional economy. Retrieved from: <http://econom.nsc.ru/conf08/info/Doclad/Ignat2.doc> [in Ukrainian].
8. Reshetylo, V. P. (2013). *Institutional factors for sustainable development of regional socio-economic systems*. Kharkiv: KNAMG [in Ukrainian].
9. Nyzhnyk, N. R. , & Mosov, S. P. (2014). The public administration in Ukraine: the function of coordination. *Naukovi zapysky Instytutu Zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 6, 111-116 [in Ukrainian].
10. Olijnyk, D. I. (2016). Ukraine's European integration intentions in the context of technical regulation as a factor for sustainable development of territorial communities: an analytical note. Retrieved from: <http://www.niss.gov.u/articles/2337/> [in Ukrainian].
11. Omelchenko, O. I. (2018). Methodological bases of estimation of the standard of living of the population in the regions of Ukraine. *Problemy ekonomiky*, 2, 81-90 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Кулінська А.В. Підходи до визначення комплексу інструментів політики стимулювання регіонального соціально-економічного розвитку./ А.В. Кулінська, Ю.О Цуркаль // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2019. – № 5 (45). – С. 73-79. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/73.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3766834

Reference a Journal Article:

Kulinska A.V. The approaches to the definition of a set of policy instruments to stimulate regional socio-economic development. / A.V. Kulinska, Y.O. Tsurkal // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2019. – № 5 (45). – P. 73-79. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No5/73.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3766834

